

mert ahol a madarak nem pusztítják a rovarokat, ott kivész minden gyümölcsfa, ezzel tehát magunknak is ártunk. A tanító ne engedjen meg soha oly dolgot a gyermeknek, mivel fájdalmat okozhat egy állatnak, ilyen például egy légynek kitépni a szárnyát, egy macskának becsipni a farkát stb. Az ilyen játék keményíti a szíveket, s csak a rosszszívű gyermeknek okozhat örömet. Rendszeren a játékban tünteti ki a gyermek benső világát, s játékban lehet megítélni, hogy mi lesz belőle később!

Tanítsuk meg a gyermekeket arra, hogy az állat szintén egy felsőbb lénynek, Istennek művészi alkotása, hogy az állat épp úgy érez, habár nem is tudatosan, mint akár az ember! Továbbá tanítsuk meg a gyermeket arra, hogy lovakkal tulságos terhet huzatni, vagy kutyákat tehervonásra alkalmazni állatkinzás. Néhol szoktak a fiuk lepke-rovar gyűjtéssel foglalkozni, tanítsuk őket oly módra, melylyel az állatot gyorsan megölhetik. — Hathatunk a gyermek lelkére közvetve is, ha egyes elbeszéléseket mondunk nekik, melyekben valamely állatnak szép tulajdonságai vannak feltüntetve, ilyen például: a «hü eb». «Androkus és a hálás oroszlán» című elbeszélések. A tanító minden alkalomkor térjen ki, s beszéljen a gyermekeknek arról, hogy mily hasznosak reánk nézve az állatok. Erre sok alkalma van a tanítónak az állattan tanításánál.

Ha az értelmet ismeretekkel gazdagítjuk, a gondolkodást fejlesztjük, miért nem lenne szent kötelességünk a gyermek kedélyének fejlesztése is. Utóbbinak elhanyagolása oka annak, hogy annyi kegyetlenséget és keményszivűséget találunk az értelmileg művelt osztálynál is. — A kedélynevelés első sorban a családnál, s később a népiskolában a még lágy szívű ifjúságnál kezdődjék. Ha népiskoláinkban az ész mellett nem mulasztják el a kedélyt is nevelni, akkor lesz majd társadalmunk valóban művelt, s akkor az állatokkal való kegyetlenség sem lesz annyira elterjedve a társadalom különböző rétegeiben, mint napjainkban. A szíveket kell tehát nevelni és nemsíteni! Jobb mindig egy olyan ember, kinek tévedései a főből, mint olyan, kinek hibái a szívből erednek!

A győri állami tanítónőképző részéről:

Vége jó, minden jó.

Irta: ALBERT JOLÁN.

«Legyetek könyörületeselek.»
(Szentírás.)

Szatmármegye északkeleti szegletében, ott hol a Tur folyócska aranyat csillogtatva homok szemeséi közt, kigyózva suhan tova, ma festői látvány tárul a szemlélő elé. A Kárpátok eltörpülni készülő ágai játszó gyermekesoport módjára koszoruba fonódnak mégegyszer, s mintegy 16 falucskát, ezek közt a kies fekvésű Bikszádot

körülkoszoruznak, hogy megvédjék észak hidegétől. E szép koszoru közt fekszik a 16 falucska s alkotja az u. n. Avast.

Gyönyörű erdők, gyümölcstől görnyedező fák, üdítő savanyu-víz források teszik e völgyet kellemessé. A tizenhat falucska közt egy dombon emelkedik tiszta magyar lakosaival K.-Remete. A többi helységek csupa oláh lakosokkal bírnak; e kedves kis községnek sikerült megtartani tiszta magyar jellegét.

Erdő, berek, madárdal, pirosló gyümölcs adják meg e vidéknek azt a szemnek tetsző színezetet, azt a vonzó bájt, melynek emléke a városi élet zaja közt is követ bennünket. Kora tavasszal az erdő s hegygerincz a somfa virágában pompázik, nyáron az illatos szamócza veresre festi a földet, vadszeder és málna szövik be a fülemile fészket, a kristálytisza patak fenekén játszva uszik a félénk pisztráng s egyetlen levélzörejre nyílsebesen menekül a partot beszövő fák labirintja közé.

Az özike játszva szökell a lombos erdők rejtettebb helyein, százados fáiról méternyire csüng le az élödi fagyöngy, melynek sárga bogyoí adták egykor e vidéknek a madárfogó lépet.

Ilyen a vidék ma s ilyen különösen .-Remete, honnan elbeszélésem tárgyát meritem.

De nem volt ez mindig így! Lassan, nagyon lassan alakult át e minta falucska azzá, a mi ma. Volt idő, midőn a ma már madárdaltól hangos erdő nyár derekán is hangtalan volt, a fák lombtalanok, a fészkek üresek, a kertek gyümölcstelenek voltak.

És vajjon mi okozta e pusztuláshoz hasonló állapotot? Egyszerűen az, a mint ősi szokás szerint a virágvasárnapján megtartott évszázó vizsgák véget értek, szétment az iskolák raja az erdőre, szőlőbe, s megkezdődött a szüretutánig tartó vakáció. Itt egy sereg leányka őrizte a kelésben levő kenderföldet, a libalegelőt egy csapat pajkos gyerek lepte el s a lopott gyufával gyújtott tűzben kigyót-békát sütögetett, az erdőben bárányt, kecskét őrző fiuk unalmukban nekiestek a fák sudarát mázni madárfészkek után s estére kelve tarisznyájok madártojással volt tele. Felosztották maguk között az erdőt s még a legelrejtettebb fészkek sem kerülte ki figyelmüket, úgy, hogy később a felfedezett fészkekből egyenesen a fiókákat szedték ki, hogy otthon egy-egy jó vacsorát biztosítsanak a macskáknak. A szőlőhegyek és gyümölcsöskertek ártatlan madarai sem részesültek külön elbánásban. Jutott gyermek ide is. Cseresznyét őrizni, naponként egész raja vonult a gyermekeknek a hegy felé. Ezek mókusra és rigóra vadásztak napestig, de a harkály sem kerülte ki figyelmüket. A fagyöngyből ragadós lépet főzött a nagyreményű ifjuság. Otthon minden ház eresze alatt tuczat számba függöttek a kalitkák, melyekben vesztett szabadságát siratta az éneklők változatos faja és sokasága. Vasárnap délután összegyűltek az anyák s dicsekedve mondták el, hogy a héten a Jóska, Bandi, Gyuri gyerek milyen széphangu énekes madarat fogott a szőlőben.

Eh! ez még semmi, de az én Gabi fiam olyan fürjet fogott, hogy a falu szélén is meghallják, mikor hangos pitypalatyját elkezdi.

— Nem adnám én száz olyan lármás fürjért sem a mi bohókás mókusainkat. Az én Pista fiam ötöt fogott a mult héten. Naponként egész marék diót és mogyorót esznek meg. De van is öröm a háznál. Tegnapelőtt volt nálunk az órás, az órát igazítgatta meg; no hát az csak az ezermester! A mint ezt a komédiás csapatot meglátta, mindjárt azt mondta rá, hogy de asszonyom ezek így kompániában egész zsák diót, mogyorót esznek meg a télen. Hanem tudja mit? Kitömök belőle egy párt. Meg is tette legott, s hogy szemük is legyen, gyöngyökből olyan szemeket rögtönzött, hogy senki sem mondaná, hogy nem igazi. Most ott vannak a sifon tetején. No már azt megnézzük, felelték karban a szomszéd-asszonyok.

S nyomban el is mentek megbámulni a csodát. Volt öröm úgy az élő mókusok pajzán ugrádozásán, mint a kitömött példányokon.

— Szép, szép, mondja a másik, de a mi rigóinknak még sincs párja a faluban. Senkinek sincs olyan csize, pintye, kenderikéje, mint a milyet az én fiam fogott. Versenyt fűtyölnek egymással reggeltől estig azért a kevés kendermagért, a mit naponta elibök szórok.

Igy trécseltek az asszonyok egymás között a vasárnapi vecsernye után, közbe-közbe jót nevetve a mókusok vidám ugrádozásán, miközben hazavetődött a gazda, magával hozva az öreg lelkészt, kinek melleleg mondvá az egész falu kereszteltje.

Csupa szív, csupa jószág a jó öreg lelkipásztor; neki mindenki édes fiam, édes leányom. Egy rossz szóval nem illet soha senkit. Gyenge szaván elalszik a templomi publikum, intelmeinek nincs hatása. Százszor is megbotráncozott ugyan a szivtelenség ennyi nyilvánulása fölött, de mindhiába, gonosz nevetéssel ütötték el dorgálásait, s az állatok iránt való könyörületre intő szavait.

De hát hol a jegyző, a tanító, kik segítségére lennének a jószívi, de agg, erőtlen lelkésznek.

Jegyző itt nincs, a szomszéd falu jegyzője végzi el olykor ügyes-bajos dolgaikat s fut, ha dolgát végezte.

Tanító az van, de bár ne volna! Tíz éve már, hogy minden képzeltség nélkül, csupán apja révén (ki a környéken pap volt) tanítóvá választották. Bokros érdemei abban öszpontosulnak, hogy jól tud kosarakat fonni, furni, faragni, a mivel az asszonyok előtt elnyerte az egri nevet annyira, hogy daczára az igazgató-küldöttség, az esperes és tanfelügyelő évenként megújuló kedvezőtlen nyilatkozatainak, csupán az asszonyok protekciója folytán, tíz évig viselte a tanító hivatalt. Növendékei naphosszat az utcán barangoltak, iskola és templom padlásán minden fészket felkutattak és kirabolták, (a templom padlásán minden verébfészket felkutattak és kiraboltak); a Turban rakásztak, csikásztak s minden egyebet jobban tudtak, mint a kitűzött tananyagot. A mi keveset tudtak, azt az esős napok alatt verte fejükbe a tanító, ki ilyenkor nem tudott egyebet csinálni.

De szerencsére ez a tarthatatlan állapot is forduló pontjára

ért. Ugyanis a járás szolgabirája egy erélyes, komoly gondolkozású embert választatott meg k—i bírónak, kiből mint katonaviselt emberben a rend és pontosság iránti érzék még élénken élt. Ez az ember a megtestesült szigorúság volt, kinek midőn haza került falujába, a sok léhaságon harag kelt lelkében. Soha szerencsésebb választás nem történt, mint midőn őt választották meg bírónak.

Először is a községet hozta rendbe. Az erdők, cserjések derűborura való irtását szigorúan eltiltotta. Majd az egyház gondnokává megválasztatván, az iskolát szorgalmasan meglátogatta s minden hanyagság felett kifejezte rosszalását. Az ilyen erélyes fellépéshez nem szokott tanító lassanként belátta, hogy innen jobb lesz visszavonulni, s egy szép napon bucsut mondott az iskolának és falunak. Így tanító nélkül maradván az iskola, a bíró azonnal tanító után látott. Egy vele szolgált és a katonaságtól vele egyidőben szabadult tanítót keresett fel s minthogy az éppen állomás nélkül volt, meghívta tanítónak R. Lászlót.

A falu előjárói örömmel fogadták az új tanítót, kinek már beszédmodora elárulta az okos, gondolkodó főt. De nem így a falu többi lakói és az iskolás gyermekek, kik hogy véle minél szívélyesebb barátságot kössenek, egész sereg madarat, tojást hordtak elé ajándékba és ezekről, lehelnyeikről, a madárfogás módozatairól oly alapos készülséget árultak el, hogy a tanító csak ámult bele. De mikor a számtanra, történetre, nyelvtanra került a sor, akkor a beszédes ajkak elnémultak.

R. László azonnal tisztában volt a gyermekek tudományának horderejével, de azzal is, hogy itt előbb vár rá a romboló s csak azután az építőmester szerepe.

Tervének — mely szép és nemes volt — t. i. a tévedt uton járó község helyes utra vezérlése, megnyerte a bírót is. Együtt készítették el a tervet, melylyel annyi rossz szokás, balvélemény és ferde gondolkozás ellen kellett sikra szállniok. A küzdelemben a tanító vállalta el az intéző, a bíró a végrehajtó szerepét.

A tanító már teljesen tisztában volt tervével, valamint az eszközökkel is. Először is az iskolában, mint tevékenységének legilletékesebb helyén akarta kezdeni a feladat megoldását, s ha a növendékek szívét sikerült megnyernie a nemesebb érzelmeknek, innen akart behatolni lassan, de biztos léptekkel a családi életbe. Erkölcsi oktatásait első sorban azon ártatlan kis madarakon akarta elkezdni, melyekkel megajándékozták, s melyeket csak azért nem bocsátott mindedig szabadon, hogy a szabadságnak, mint minden élő lény közös birtokának fogalmával megismertesse a gyermekeket, levonja belőlök tetteiknek helytelen, igazságtalan voltát s őket könyörületre, irgalomra bírassa ez ártatlan teremtmények iránt.

Délután, midőn a gyermekek iskolába jöttek, így szólt hozzájuk. Gyermekek! ti nekem tegnap sok szép madarat hoztatok ajándékba. Én szeretem a madárdalt s nagyra becsülöm a természet ezen kis ingyen zenészeit, azért olvasok fel nektek egy verset egy kis madárról.

És felolvasta előttük a «Rab madár» czimű költeményt s mint-

hogy amugy is tudta a verset, volt alkalma arra, hogy figyelemmel kísérje a hatást a gyermekek arcán. A verset egyenesen a kis madarak felé fordulva olvasta: »Szabad teremtmény, kis madár! Mely kéz, kegyetlen kéz fogott meg? Tudom sóhajtasz sorsodon. S várod naponként a szabadulást!«

Látható elszomorodás vett erőt a fészekrablókön! A következő sorok még jobban hatottak, úgy, hogy kivált a leányok közül nem egy könyezett is, a fiuk pedig lesütött fővel hallgatták, mert minden sora nagyon rájuk illett. Mikor pedig arra került a sor; hogy «te átkot szórsz kinzoid fejére.» Szabó Jani felkiáltott; «Tanító ur kérem, bocsássuk el ezeket a kis madarakat!»

Bocsássuk! bocsássuk! hangzott minden felől.

Ekkor a tanító így szólt «Ezek a madarak már az enyéim s azt teszem velök, a mit akarok. Szívesen elbocsátom őket, ha megígéritek, hogy otthon levő madaraitokkal ti is azt cselekszitek, mert ha csak én eresztem el ezeket, a teitek otthon még mindig szórhatják átkukat fejeteikre, pedig én olyan gyermekeket nem szeretnék tanítani, mert nincs azokon Isten áldása.

Elbocsátjuk! hangzott mindenfelől az ünnepélyes ígélet.

Erre a tanító egyenkint megnyitá a kalitkák ajtaját s a kinyitott ablakon át szabadba ereszté a szegény rabokat. Azután kivezette a növendékeket az udvarra, hol a fák ágain egész madárvilág gyűlt össze a rabok üdvözetére. A szegény kis felszabadított madarak pedig vígan csicseregve hozták rendbe léptől megtépett tollacskaikat s vig dalba öntötték mindazt az örömet, melyet az oly soká nélkülözött szabadság visszanyerése okozott.

Ekkor a kis Jani így szólt: «Az a kis pinty nem úgy szól most, mint nálunk a kalitkában szólott, nekem úgy tetszik, mintha most mást dalolna.»

Igazad van, szólt a tanító. Csakugyan másképp szól, mert akkor átkozott téged, hogy rabul ejtetted, most pedig áldást mond rád a visszaadott szabadságért.

Sokáig nézték még a gyermekek a lassanként elszálldogáló madarakat, mialatt a tanító örömmel szemlélte a szép jelenetet s a megbánás őszinte könyeit.

A tanító még egyszer figyelmeztette őket tett ígéreteikre, aztán elbocsátá őket.

Otthon mindegyik a kalitkákhoz szaladt s a nyitva hagyott ajtón utat engedett a madaraknak. A kis testvérek, sőt még a szülők is tiltakoztak a merénylet ellen, de mikor a gyermek ügyesen elmondta, hogy mi történt, a szülők is szívesen adták beleegyezésüket. Ezekről aztán dalolhattak a madarak kedvökre, békét hagytak nekik örökre is, ezentul csak a szabad madár dalában gyönyörködtek.

De nem úgy a többi vásott gyermekek, kik az iskolának felé sem néztek. Ezeket is kényszeríté lassankint a bíró iskolába jární, hol társaik rábeszélése folytán ők is megígérték madaraiknak szabadon bocsátását.

Igy lett megszüntetve a madár és fészekrablás K.-ban.

De látszott is egy év múlva a madárszabadság haszna. Gyümölcstől görnyedtek a fák évről-évre mind jobban. Az erdei fák és a töméntelen makk hatalmas összeget jövedelmez évről-évre, miből az utcza kikövezve, kivilágítva, az iskola felszerelve lett már s a koldulás eltiltatott, mert minden szegény a község által el van látva a szükségességekkel.

A kertekben aszalók állanak s őszszel aszalás és lekvárfőzés mellett az értelmes nép boldogságtól ragyogó arczezal mesél a multról, mint álomról s a jövő elé bizalommal néz.

A jó öreg lelkész rég aluszsza örök álmát a temető ölén. Helyét tetterős ifju ember foglalta el, telve nemes ambícióval, s kezét fogva a tanítóval s gondnokkal, haladnak a czél felé, mely folytonos nemesbülés, erkölcsi és anyagi siker s általános művelődés. Egy magaslaton Széchenyinek márványoszlopot emeltek, rajta a felirat: «Nem volt, de lesz.»

III. A középtanodák pályázatai.

Nemcsak a tanítókat és tanítónőket és velők a felserdülő nép ifjúságát akarjuk az állatvédés eszmének megnyerni, hanem egy lépéssel tovább akarunk menni, mint Németországnak egyletei, melyek csak a népiskolai ifjúság megnyerésére törekszenek. Ők ugyanis olcsón, 5 fillérért, kis 16-od réltű naptárakat adnak ki, sőt ingyen osztogatják, azok segítségével a serdülő fiatalságot nyerik meg. Mi egy lépéssel tovább haladunk, nem elégszünk meg a köznéppel, azt is mindenestre, de okvetlen szükséges, hogy a középosztályt, mely minden rendezett államban a törzsöt, az erőt, a hatalmat képezi, nyerjük meg a humanitásnak, az állatvédelemnek.

Ennek foytán a középtanodákra: a főgymnasiumok és főreáltanodákra irtunk ki pályázatot. Az «Önképző-körökbe» új eszmét akarunk bevinni, a látkörüket szélesbiteni és ismereteiket a humanizmus terén öregbiteni.

Első évben 1893-ban a budapesti összes állami, felekezetű és községi főreáltanodák és főgymnasiumok részére irtunk ki pályázatot.

A budapesti középtanodák mindnyájan vettek részt a pályázaton. Némely önképzőkör nemcsak a pályadíjat nyert munkálatot, hanem a dicséretteket is beküldötte. Ezt nagyon helyesen tették.

A következő évben — 1894-ben — 20 vidéki középtanoda önképzőkörének küldöttünk 5—5 forintot egy állatvédelmi czikk megírására. A 20 középtanoda következő volt:

A kaposvári, pancsovai és zombori állami főgymnasiumok.
A löcsei, nagyváradí, soproni, szegedi áll. főreáltanodák.